

Posudek na bakalářskou práci Ivy Buštové: *Ciceronovo pojetí spravedlnosti ve spise O povinnostech*

Vedoucí práce: Milan Hanyš, Ph.D.

Bakalářská práce Ivy Buštové se zabývá v českém prostředí poněkud a přehlíženým opomíjeným autorem a již z tohoto důvodu lze její sepsání rozhodně uvítat. Není mi známo, že by v posledních 25 letech vyšla v českých filosofických časopisech jediná studie zabývající se Ciceronem. Teprve v poslední době začínají zásadní Ciceronovy filosofické spisy po několika desetiletích znovu vycházet (*O věcech veřejných*, připravuje se vydání spisu *O zákonech*). Spis *O povinnostech* patří k Ciceronovým filosoficky nejzajímavějším filosofickým dílům a to jak z hlediska praktické filosofie samotné, tak z hlediska dějin působení na další myslitele (zejména Augustin, Kant).

Kolegyně Buštová k práci přistoupila svědomitě a poctivě. Musela samostatně překonat výchozí handicap, který spočíval v tom, že jako kombinovaná studentka neabsolvovala žádné kurzy ani k Ciceronovi, ani ke spravedlnosti nebo dějinám politického a etického myšlení. Zároveň se musela vyrovnat s obtížemi, s níž se potká každý, kdo chce interpretovat Cicerona: musela být velmi slušně seznámena s relevantními díly Platóna a Aristotela, aby byla schopna rozlišit pouhé parafrázování obecně známých myšlenek klasiků, od Ciceronových specifických důrazů a originálních tezí. Lze říci, že s těmito obtížemi si autorka v zásadě poradila a výsledkem je ucelený text, který obrázek o Ciceronově pojetí spravedlnosti dává.

Autorka si všímá několik zásadních originálních specifíků Ciceronova pojetí spravedlnosti, které lze popsat jako 1) univerzalizace spravedlnosti (spravedlnost se týká i vztahu k otrokům, cizincům, nebo nepřátelům, neboť všichni jsou součástí společenství lidského rodu. 2) Spravedlnost má integrační či sociotvornou funkci. Obec je společenstvím práva a stojí a padá se vzájemnou důvěrou občanů. Aby tato důvěra trvala a pojila lidi k sobě navzájem, je třeba, aby se představy o spravedlnosti setkávaly se skutečností. 3) Z toho vyplývá i třetí důležitý a specifický motiv, kterým je zohledňování pasivní nespravedlnosti, když sice sám aktivně nejednám nespravedlivě, ale nezasáhnu proti bezpráví, které se děje někomu jinému.

Práce je ovšem poznamenána jistým „filosofickým začátečnictvím“. To se projevuje především v tom, že práce má povětšinou charakter dobrého referátu, který na pozadí Platónova a Aristotelova pojetí spravedlnosti, seznamuje s Ciceronovým pojetím. Určitě by ji ovšem prospělo, kdyby v ní převážila analytická a interpretační složka. Mnohé výklady (např. výklad aktivního a pasivního bezpráví, výklad spravedlnosti jako smyslu pro pospolitost) se do úmuru opakují, aniž by k nim autorka přidala nějakou novou myšlenku, respektive výklad představila v plastických souvislostech. Také chybí jistá polemická či dialogická rovina textu. Ta se přímo nabízí zejména tam, kde referuje o Ciceronově tematizaci vztahu mezi užitek (*utile*) a spravedlností (*iustitia*). Cicero popírá možnost, že by spravedlnost mohla být v rozporu s užitek a zde by jeho argumentaci stálo za to kritičtěji promyslet. Autorka sice do kontrastu k Ciceronovi postaví Machiavelliho, ale čtenáři nenabídne žádné kritické zhodnocení obou pozic.

Lze si přitom klást spoustu otázek. Co např. se zkušeností mravního leč antipolitického postoje *fiat iustitia, pereat mundus*? Nenabízí Cicero nakonec jistou slepou fetišizaci protipolitické spravedlnosti, která má mít dle něho vždy sociotvornou funkci? Nepatří k životu v obci stejně tak očekávání jistého souladu našich představ o spravedlnosti se společenskou a politickou praxí, jako – alespoň do určité míry – trpělivé snášení nespravedlivosti, právě v zájmu prospěchu nikoli individua, ale společnosti jako celku? Škodap že si tyto a jiné otázky autorka nepokládala. Práce by ztratila charakter referátu a mohla by mít skutečně filosofický charakter. Z formálních nedostatků: v práci nejsou rozlišovány první a druhý výskyt bibliografického odkazu. Nekonzistentně je používáno „Tamtéž“ a chybně je rozlišována tzv. primární a sekundární literatura.

Práce však celkově po mém soudu vyhovuje nároků kladeným na bakalářské práce, pracuje s relevantní primární i sekundární literaturou a navrhuje ji tedy hodnotit jako **velmi dobrou**.

1. června. 2016

Milan Hanyš, Ph.D.